

कविता

वर्तमान परिवेश

विशालप्रकाश शर्मा

पैसामा माया खोज्छन
अचेलका फकिँदै गरेका कोपिलाहरु,
माया गर्नुभन्दा पहिल घर सम्पति सोध्छन
अहिलेका भमराहरु,
सँचो माया गर्दै भनेर विश्वास त दिलाउँछन
तर, फकिनै नयाइकन ओइलाउने गरी,
माया प्रेमको बोली दुईचार दिन
मख्ख पारेर बोल्छन यो समयका डालीहरु,
जब बाँचा र प्रतिज्ञा तोडेर चट्ट छिन्न लठारे
कहिले वारी कहिले पारी अंशु भै बौद्धिन्दिन्छन् सम्बन्धहरु
अर्को भेटिंदा त कोइला जस्तो कालो भन्छन
अहिलेका डालीमा पाँत नभएका बोटहरु।

वेदना

सुजना खतिवडा

छोरी चेली पुर्याएर कोटीको वेदनातिरि
पतिभक्त छ नारीता भन्नुमा वर्थ्य छैन र ?
छोरी चेली सबै नारी रेसका सब माथ्यम
हरे पाली बन्धु हो पाश्चात्यै मै किन ?
उरुखालो गरिमा भुली हिँड्यो पाश्चात्यै मै किन ?
आफ्नो भासा सबै भुली कन्छो अंग्रेजी लौ किन ?
गोर्खाली हुँ भनी चिनें के छ योगदान लौ भन ?
अर्कोको गरिमा बोकी वर्थ्य तिले रमाउन
सौन्दर्य देशको बेची पेट्ट, धोती खिरी दिने
नेपाली ममता, माया पापेशी भै तुहाउने ?
शिक्षाको ज्योति कस्तो यो युवाशक्ति भुलाउने
अर्थहीन दिई शिक्षा बेवारिसे बाउने ?
आमाको चिक्काको व्यथाले जन्मदै र मर्दुङु म
जन्मी सक्न नपाउँदै गिर्दको आहार बिनरहुँ म
मूल्य छैन मेरो आज गिर्दको शिकारमा पनि
स्वाद भोग्न सक्वैन मेरो उपयोगको टोकाइले पनि
प्राणी भए सबै दुख कुक्रित्यै खेलमा पसि
बेवारिसे भयो मान्च कर्म धर्म सबै डसी
माया हरायो सुर्टीमा आमाको कोखमा पनि
हजारौ मठको माली कराडौ ईश्वरै भए पनि
धन धान्य सबै नस्ट शान्ति चार गरे पनि
मदिराभरिको जोशलाई, धर्म रहेछ नी
भोका दुखी सबै मर्ने अर्कोको स्वाध्य भर्दिन
लाटा-सिधा लडाएर धूर्त-बाटा चढाउन।

साधारण किसान परिवारको उपज कुन्त्रवर
इन्द्रजीत सिंहको जन्म वि. सं. १९६३ वैशाख १३
के. आई. सिंह गाउँपालिका वायल, डोटीमा
भएको थियो। शिक्षा आजन्त कै समयमा
भारतीय सेनामा प्रवेश गरी त्यही चिकित्सा
तालिम लिए, पछि नेपाल-भारत सीमा नजिक
रहेको नैतनवामा होमोप्याथिक पद्धतिवाट
उपचार कार्यको थालीनी गरेकाले डाक्टर के. आई.
सिंहका नामबाट प्रसिद्ध भए। भूमि पुनर्वितरण
योजनालाई सफल गराउन सकेकाले 'राबिन हुँ
आँक द हिमालय (Robin hood of the
Himalayas)' बाट चिर्चित भए।

तात्कालीन समय देश राणाहरुको निरंक्षण
शासनमा जकडिएको थियो। जसका कारण
२०३० शताब्दिमा पनि जनता शिक्षाको
उज्यालोबाट बिचित्रित थिए। लुइ चौपौ फैं
आकूलाई I am the state ठान्ने र जनतालाई
तुण बाचार नगाने क्रूर राणाशासन हटाउने
अठोर गरी 'नेपाली राष्ट्रिय कांगेस'मा प्रवेश
गरे। भारतीय कौजबाट सेवानिवृत गोरखाली
फौज जग्वान र नेपाली युवा सम्मिलित
'मुक्तिसेनाको' को फौजीजत्या तयार गरी २००७
सालको स्वात्र आन्दोलनमा सक्रिय रुपवाट
भाग लिए।

२००७ कातिक २१ गते विहान राजा
विभवनले सपरिवार दरबार त्यागारी भारतीय
राजदूतावासमा शरण लिएर २६ गते दिउँसो
भारतीय वायुसेनाको विमानबाट दिल्ली पुरोपछि
आन्दोलन चर्काउन थप सहज भयो। पश्चिमी
मोर्चा-कमांडर डा. के. आई. सिंह नेतृत्वको
मिक्सेनाले भैरहारु कब्जा गर्यो। यो साहासिक
कार्य देखे वि. सं. २००६ मार्च ६ मा हजारौ
जनताको सहायता समालो डा. के. आई. सिंहलाई
परिषिरी क्षेत्रको प्रमुख शासक तोक्यो।
मुक्तिसेनाको आन्दोलनले निरन्तर सफलता
हार्दिसल गरेकोले मोहार शम्शेर तालिएर नेपाली
कांगेस र भारत सरकारसँग करा गर्न एक
प्रतिनिधि मण्डल दिल्ली पठाए। दिल्लीमा भएको
सम्झौताको चारैतर विरोध भए पनि 'संयुक्त
सरकार गठन' विषयमा सहमति गरी सबै
स्वदेश फकिए।

तर, पश्चिमी मोर्चा-कमांडर डा. के. आई.
सिंहले 'दिल्लीमा सम्झौता' स्वीकार गरेनन्।
नेपाली कांगेसका सभापति मातृकासाद
कोइराताको आन्दोलन थियाति गर्ने दिशेन्तराई
लल्याउँदै छुटै सरकार गठन गरे। यसलाई
दबाउन तोरण शम्शेरको नेतृत्वका काठमाडौंबाट
आएको सरकारी सेनालाई समेत मुक्तिसेनाले

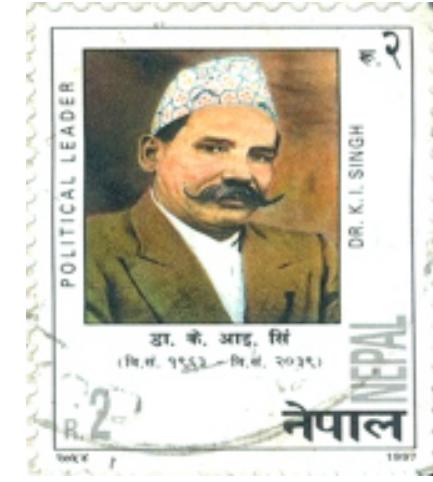
इतिहास

कृष्णप्रसाद ढाकाल

साहसिक व्यक्तित्व

डा. के.आई. सिंह

पारस्त गरिर्दिएकाले आन्तरिम सरकारले
भारतसंग सैनिक सहयोग मार्यो। भारतीय सेना
नेपाल प्रवेश गरी यिनी र यिनका सहयोगी
बालचन्द्र शर्मासहित धेरैलाई पक्रेर भैरहवा
जेलमा हाली दियो।

तीन महिनापछि सहयोगीहरुले जेल तोडेर
स्वतन्त्र गराई दिए, तर एके महिनामा पुनः पक्रेर
काठमाडौंको जेलमा हालियो। वि.स. २००८

माघ द को मथ्यरात्रमा रक्षादलका १२ सय
जवानहरूले विहोर गरी सबैलाई फेरे जेलमुक्त
गराए। कैदमूल भएपछि यिनले रक्षादलकै

सहयोगात्मक टिङ्गराचार र रेडियो नेपालका साथै
सञ्चारका सम्पूर्ण साधनलाई नियन्त्रणमा लिए।

त्यसपछि टड्प्रसाद आचार्य र गणेशमान
सिंहलाई श्री ५ रुपूर्वन समक्ष पाँच
सूचीय माग प्रत्युत गर्न लगाए। जसमा,

१) सर्वदलीय मन्त्रीमण्डल गरन गर्ने।

२) राजनीतिक कार्यक्रम तयार गर्न सबै
दलहरूको संयुक्त सम्मेलन बोलाउने

३) विकासको निर्मित पञ्चवर्षीय योजना
बनाउने।

४) सबै छिसेकी राष्ट्रियसँग समानताका
आधारमा मैत्री सम्पर्क कायम गर्ने। र

५) राष्ट्रिय हितअनुकूल शान्तिपूर्ण ढुङ्गाबाट शासन गर्ने।

माघहरूका वारे दरबारमा छुलफल कैच्वै
थियो, अचानक ढिला गरे आकूलाई अनिष्ट हुन
सबै अनुमान गरी आफ्ना २७ सहयोगी साथ
तिव्वतकै लागेकाले सरकारले यिनलाई डाका

घोषित गरी पक्रेर त्याउनेलाई तीन हजार
पुरस्कार दिने सुन्नन प्रसारित गयो।

चीनमा निर्वासनको अवस्थामा राजा महेन्द्रबाट
फिर्ता आउन भनेकाले काठमाडौं आएर 'संयुक्त
प्रजातन्त्र पाटी' नामको दल गरन गरी राजनीतिक
अभियानमा हारिए। राजा महेन्द्रले पनि यिनको
अद्यक्षतामा ११ सदस्यीय संयुक्त मन्त्रिमण्डल
गठन गरे। जसमा सात जना 'संयुक्त प्रजातन्त्र
हन सबै अनुमान गरी चिनाउन दिनालाई तालिका
नेताहरूले पनि यिनको शासनलाई।

अधिनायकादी भनी चिनाउन गर्न थाले। चिनाउन
त्यसपछि यिनलाई अनिष्ट हुन गर्न थाले।

'I am K. I. Sing, so I am not a
grass eater. A lion never eats
grass.' (in 1979) वडो गर्वका साथ भन्न
एक सय १० दिनको अवधिमा नै यिनले

रुचाउने एक होनाहार, भवांकी, निडर र
साहसिक व्यक्तित्व डा. के. आई. सिंह
वि.स. २०१४ श्रावण ११ गते नेपालको विसो
प्रधानमन्त्रीका रूपमा नियुक्त भए। आफू
प्रधानमन्त्री हुनासाथ मुलुकको औद्योगिक
विकास र प्राप्तिसामिक सुधार कार्यमा ध्यान
केन्द्रित गरी त्यसै अनुसारका नीति तथा
कार्यक्रमहरू तय गरे।

प्रशासनिक सुधार योजनाहस्ता :

(१) राष्ट्रिय सेनामा आवश्यक सुधार गर्ने,
(२) प्रशासनमा हुनेगरेका ढिलासुर्ती र
फजुल खर्चलाई कम गर्ने, राजदरवारका ४
मुख्य निजी सञ्चिवहरू मध्ये भ्रष्ट एकजना र
एक सय ७९ कम्तीराहीरु हटाउने, कटौती
गर्ने। प्रथम चरणका सुधारका यी कार्यक्रमहरू
देखिरे आइनीपी गोपाल शम्शेर, कमांडर-इन-
चिफ ब्रांस शम्शेर असहाय भयो भने साहेबज्यू
पुर्नेन्द्र विक्रम परिवर्त हुन पाए।

यसैमा रुसी ढिलासले प्रधानमन्त्रीलाई
रुसी मर्सिडांजवेच्च उपहार दिने विनासनमा भर्ती
परनिर्भरता बृद्धि हुनसक्ने देखिरे 'म गरीब
जनताको प्रतिनिधि भएकाले यति महांगो
गाडीमा कसरी दिँदैन सक्छु र?' (सच्चा
इमान्दार र सफामनका नेपाल आमाको
छोरा)। भनी चिनेशी सहयोगको ढाई इन्कार
गरेकाले नेता खेलाउन पत्केका बैदेशिक
कूटनीतिज्ञहरू समेत सतक भए। मुलुक
हितका नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई प्रधानमन्त्रन
बढेर लोकप्रिय हुन गएमा आफूहरूको अवस्था
जनताको नजरमा भन्नै कम्तीराहीरु हटाउने
हुन सबै अनुमान गरी चाहारौ दिन तयारी
हुने तरिकाले अनुमान गर्न लगाए।

असल इमान्दार, निष्ठावान, राष्ट्रभक्त
व्यक्तित्वको अवश्यान भयो। साधारण

हैसयतमा एउटा भोला र चप्पलसंग
सिहादरवार प्रवेश गरेको त्यो व्यक्तित्व त्यही
भोला र चप्पलसंग चाहिरियो। राष्ट्रिय
भावाको निरी भयो, घुसेखार र भ्रष्टको
बिचारीयो हुदै रामाय। फेर

